

Nota van toelichting

I. Algemeen deel

1. Inleiding

Dit wijzigingsbesluit, vastgesteld in overeenstemming met de Minister voor Rechtsbescherming strekt tot aanpassing van de Maatregel teboekgestelde schepen 1992 in verband met de ontkoppeling van de teboekstelling en de vlagregistratie van zeeschepen. Deze ontkoppeling is bewerkstelligd door inwerkingtreding van de Rijkswet nationaliteit zeeschepen¹ (hierna: Rnz) en de wijziging van Boek 8 van het Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) door de Aanpassingswet Rijkswet nationaliteit zeeschepen² (hierna: Aanpassingswet Rnz).

Tot de inwerkingtreding van de Rnz gold dat er twee handelingen nodig waren voor het verlenen van de nationaliteit aan een zeeschip. Een schip diende eerst een nationaliteitsverklaring te verkrijgen van de Inspectie Leefomgeving en Transport (hierna: ILT), namens de minister van Infrastructuur en Waterstaat. De voorwaarden voor het verkrijgen van deze verklaring werden geregeld in het Besluit nationaliteitstoets zeeschepen, en op dat moment werd door ILT getoetst aan de nationaliteits- en vestigingseisen. Daarna kon het schip worden teboekgesteld bij de Dienst voor het Kadaster en de openbare registers (hierna: het Kadaster). De teboekstelling was gebaseerd op artikelen 311 e.v. van het Wetboek van Koophandel (hierna: WvK), Boek 8 BW en de Maatregel teboekgestelde schepen 1992 (hierna: Maatregel). Door de teboekstelling kreeg het schip het recht om de vlag van het land te voeren en verkreeg het een zeebrief. Hier waren de teboekstelling en de vlagverlening dus gekoppeld.

Dit stelsel verandert als gevolg van de Rnz. De koppeling tussen teboekstelling en nationaliteitsverlening had namelijk tot gevolg dat er belemmeringen waren bij de exploitatie van zeeschepen. Zo werden eigenaren van zeeschepen, die om redenen van scheepsfinanciering in Nederland te boek gesteld staan, gehinderd om die zeeschepen onder andere vlag te mogen exploiteren. Om dergelijke belemmeringen weg te nemen is door de Rnz de nationaliteitsverlening losgekoppeld van de teboekstelling van zeeschepen. In tegenstelling tot de eerdere situatie verkrijgt het zeeschip door de Rnz de nationaliteit pas door inschrijving in het vlagregister. Deze inschrijving wordt op grond van de Rnz verricht door ILT.³ Het verkrijgen van bovengenoemde nationaliteitsverklaring door ILT is door de Rnz geen vereiste meer. Wel blijft teboekstelling bij het Kadaster een vereiste voor vlagregistratie. Indien vlagregistratie gewenst is zonder teboekstelling in Nederland, is inschrijving in het rompbevrachtingsregister mogelijk.⁴ Indien een schip in Nederland te boek gesteld is, kan het zeeschip ook kiezen voor een andere vlaggenstaat dan Nederland, ook wel bareboat-out genoemd.

Als gevolg van de ontkoppeling zal de toets of aan alle nationaliteits- en vestigingsvereisten (waaronder de nationaliteit van de reder) voor teboekstelling is voldaan, worden uitgevoerd door het Kadaster. Om deze toets te regelen, is aanpassing van de Maatregel nodig.

2. Hoofdpijnen van de wijziging

Aanpassing van de Maatregel is ten eerste nodig om de toetsing van het Kadaster aan de nationaliteits- en vestigingseisen, evenals het moment daarvan, vast te leggen. Ten tweede heeft dit besluit tot doel om de reder te faciliteren bij het verloop van diens aanvraag voor teboekstelling

¹ Stb. 2023, 157.

² Stb. 2023, 156.

³ De vereisten van vlagregistratie zijn opgenomen in een ministeriële regeling onder de Rnz: de Regeling nationaliteit zeeschepen.

⁴ Voor zeeschepen in rompbevrachting bestaat in Nederland sinds begin jaren negentig een publiekrechtelijk register op grond van de Wet nationaliteit zeeschepen in rompbevrachting. Het schip dient buiten Nederland te boek te staan en bij de aanvraag tot inschrijving moeten documenten worden overgelegd waaruit onder andere blijkt dat sprake is van rompbevrachting en de wetgeving van de staat waar het schip te boek staat niet verhindert dat het schip onder een andere vlag wordt geëxploiteerd. Deze schepen worden na inwerkingtreding van de Rnz op basis daarvan ingeschreven in het vlagregister.

en nationaliteitsverlening door middel van gegevensverstrekking vanuit het Kadaster aan ILT. Beide wijzigingen worden hieronder nader toegelicht.

a. Toetsing aan nationaliteits- en vestigingseisen

Voorheen gaf artikel 311 WvK de vereisten waaraan de eigendom van een zeeschip moet voldoen om een Nederlands zeeschip te zijn en te boek gesteld te worden. Als aan deze vereisten was voldaan, werd op grond van artikel 311a WvK een nationaliteitsverklaring afgegeven door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (in de praktijk ILT) en werd het zeeschip een Nederlands zeeschip in de zin van artikel 311 WvK.

De Rnz zorgt ervoor dat de teboekstelling en de nationaliteitsverlening losgekoppeld worden. Artikel 3 Rnz bepaalt dat een zeeschip door inschrijving in het vlagregister van een land van het Koninkrijk (zijnde Nederland, Aruba, Curaçao of Sint Maarten) de nationaliteit van het Koninkrijk verkrijgt, en daarmee het recht de vlag van het Koninkrijk te voeren. Uit de artikelen 7, 8 en 10 Rnz volgt dat één van de vereisten voor inschrijving in het vlagregister is dat het zeeschip te boek staat in het land waar inschrijving in het vlagregister wordt gevraagd. Het zeeschip moet dus al te boek zijn gesteld in Nederland, voordat het kan worden ingeschreven in het Nederlandse vlagregister.

Een zeeschip moet voor teboekstelling, net zoals voor nationaliteitsverlening, aan bepaalde vereisten voldoen. De Rnz zorgt door de loskoppeling van de teboekstelling van de nationaliteitsverlening ervoor dat de vereisten die gelden voor de teboekstelling en de vereisten die gelden voor nationaliteitsverlening ook worden gescheiden. Dit heeft tot gevolg dat de toets aan de nationaliteits- en vestigingseisen zowel bij de teboekstelling als bij nationaliteitsverlening kan plaatsvinden. De vereisten waaraan moet worden voldaan om een zeeschip te boek te kunnen stellen, zijn met de Aanpassingswet Rnz opgenomen in artikel 8:194a BW. Hierbij is te denken aan eisen aan de nationaliteit van de eigenaar van het schip en inschrijving bij de Nederlandse Kamer van Koophandel van een hoofd- of nevenvestiging van de eigenaar. Inhoudelijk zijn de eisen niet gewijzigd ten opzichte van de eisen die nu zijn opgenomen voor de nationaliteitsverlening in artikel 311 WvK. Door de loskoppeling moet echter bij de teboekstelling ook worden getoetst aan de eisen die al golden voor de nationaliteitsverlening. Het onderhavige besluit regelt dit.

De bewijsstukken en gegevens die moeten worden aangeleverd om de toets bij teboekstelling te kunnen uitvoeren, worden bij regeling van het Kadaster (Regeling teboekgestelde schepen) vastgesteld. Hierbij is aangesloten bij het voormalige Besluit nationaliteitstoets zeeschepen. In de praktijk worden de lasten voor de aanvrager zoveel mogelijk beperkt door het gezamenlijke loket van het Kadaster en ILT (zie onder b).

b. Gegevensverstrekking vanuit Kadaster aan ILT

Dit besluit faciliteert de gegevensverstrekking vanuit het Kadaster aan ILT. Dit gebeurt door een wijziging van artikel 34 van de Maatregel. De aanvrager van een teboekstelling zal normaliter tevens een aanvraag doen voor nationaliteitsverlening.⁵ Artikel 34, derde lid, regelt daarom dat er sprake is van een gezamenlijk loket tussen het Kadaster en ILT, ter verlichting van de administratieve lasten voor de aanvrager. Dit vloeit voort uit de Rnz, waar in de memorie van toelichting staat: "in Nederland tussen IVW (*thans* ILT) en Kadaster worden afspraken gemaakt over de administratieve afwikkeling van teboekstelling en inschrijving in het vlagregister («één loket gedachte»)".

De aanvrager zal zowel voor de teboekstelling als voor de nationaliteitsverlening aan bepaalde vereisten moeten voldoen. Hiervoor zullen bewijsstukken en gegevens moeten worden aangeleverd. De bewijsstukken en gegevens die moeten worden aangeleverd aan ILT om de toets bij nationaliteitsverlening te kunnen uitvoeren, worden bij regeling op grond van de Rnz

⁵ Dit is niet het geval indien de reder het schip rechtstreeks onder buitenlandse vlag wil laten varen: bareboat-out.

vastgesteld. Deze zullen overlappen met de bewijsstukken en gegevens die aan het Kadaster bij teboekstelling al moesten worden aangeleverd. Op grond van artikel 34, derde lid, wordt het daarom mogelijk dat het Kadaster rechtstreeks aan ILT mededeelt dat het schip te boek gesteld is en dat de nationaliteitstoets naar tevredenheid is afgerond. Daarbij is gespecificeerd welke informatie na teboekstelling door het Kadaster aan ILT kan worden verstrekt. In het licht van de Algemene verordening gegevensbescherming wordt deze informatie alleen verstrekt indien de aanvrager van de teboekstelling daarom verzoekt. Daarnaast is de informatie beperkt tot gegevens met betrekking tot het schip zelf. Zo worden geen persoonsgegevens onnodig verstrekt. Het delen van deze informatie maakt dat ILT voortvarend aan de slag kan met de nationaliteitsverlening.

In artikel 15 van de Rnz is verder opgenomen dat ILT het Kadaster inlicht indien een schip uit het vlagregister wordt doorgehaald of de aanvraag tot inschrijving wordt geweigerd. Uit de bijbehorende toelichting blijkt dat "deze bepaling nodig is voor een efficiënt systeem van uitwisseling van gegevens tussen de beheerder van het register van teboekstelling en de beheerder van het vlagregister. In de toepasselijke landswetgeving zal een plicht worden opgenomen voor de beheerder van het register van teboekstelling om de beheerder van het vlagregister van mutaties in de teboekstelling op de hoogte te stellen." Het besluit neemt deze verplichting op in artikel 34, vierde lid. In dat lid wordt geregeld dat de bewaarder ILT in kennis stelt van overdracht van een zeeschip, het doorhalen van de teboekstelling of de overdracht van aandelen in het schip.

3. Verhouding met andere regelgeving

Hierboven is reeds de verhouding met de Rnz, de Aanpassingswet Rnz en Boek 8 BW toegelicht. Onderhavige wijziging is tot stand gekomen als gevolg van de inwerkingtreding van de Rnz en de ontkoppeling van de teboekstelling en nationaliteitsverlening. De vestigings- en nationaliteitseisen zijn als gevolg van de Rnz overgeheveld van het WvK naar het BW en de nationaliteitstoets die door ILT werd gedaan voorafgaand aan de teboekstelling is vervallen. Voor het overige wordt verwezen naar paragrafen 1 en 2 en naar de memorie van toelichting bij de Rnz⁶ en de Aanpassingswet Rnz⁷.

Zoals in de memorie van toelichting bij de Aanpassingswet Rnz is toegelicht, zijn de landen binnen het Koninkrijk zelf verantwoordelijk voor het tot stand brengen van aanpassings- en uitvoeringsregelgeving van de Rnz.

4. Gevolgen

De ontkoppeling tussen teboekstelling en nationaliteitsverlening ten gevolge van de inwerkingtreding van de Rnz leidt tot een zeer beperkte verhoging van de administratieve lasten voor aanvragers, omdat gegevens benodigd voor het toetsen van de nationaliteitsvereisten zowel bij ILT als bij het Kadaster moeten worden aangeleverd. In beide gevallen betreft het dezelfde gegevens als welke voor de inwerkingtreding van de Rnz reeds moesten worden aangeleverd ter verkrijging van de nationaliteitsverklaring. Scheepseigenaren zullen daardoor weinig veranderingen ondervinden, los van het feit dat de toetsing nu door het Kadaster zal worden gedaan in plaats van door ILT.

Doordat Kadaster en ILT samenwerken vanuit de één loket gedachte, worden de extra lasten die voortvloeien uit de Rnz⁸ geminimaliseerd. Het in de Maatregel toevoegen van artikel 34, derde lid, stelt het Kadaster in staat om op verzoek van een aanvrager een aantal gegevens met ILT te delen. Dit voorkomt dat een aanvrager zelf gegevens omtrent de teboekstelling aan ILT moet voorleggen. In lijn met de Algemene verordening gegevensbescherming worden deze gegevens alleen gedeeld met toestemming met de aanvrager. Indien er geen toestemming wordt gegeven, zal de aanvrager zelf het bericht van teboekstelling op grond van de Rnz bij ILT moeten

⁶ Kamerstukken II 2011/12, 33 134, nr. 3.

⁷ Kamerstukken II 2017/2018, 34 836, nr. 3.

⁸ Zie paragraaf 15 van de memorie van toelichting bij de Rnz: Kamerstukken II 2011/12, 33 134, nr. 3.

aanleveren. In de praktijk zal deze last voor de aanvrager echter meevallen. De bewijsstukken en gegevens die de aanvrager in deze situatie zelf bij de ILT moet aanleveren heeft hij reeds bij het Kadaster aangeleverd in het kader van teboekstelling. Ook in geval van bareboat-out zal het niet nodig zijn voor de aanvrager om toestemming te geven, omdat er geen wens is om het schip in het Nederlandse vlagregister te registreren.

5. Uitvoering en toezicht

Aanpassing van de Maatregel heeft primair gevolgen voor het Kadaster. Aan het bestaande proces van teboekstelling en levering wordt de nationaliteitstoets toegevoegd. Daarnaast wordt het Kadaster belast met het op verzoek van de aanvrager berichten van ILT met het oog op vlagregistratie. Voorts wordt door het Kadaster bij wijziging of doorhaling van de teboekstelling een bericht aan ILT verzonden. Het Kadaster heeft een uitvoeringstoets gedaan en past zijn bestaande werkprocessen aan. Met ILT zijn werkafspraken gemaakt over gegevensverstrekking. De aan uitvoering verbonden lasten worden gedragen door de reder in de vorm van leges, vastgesteld in de Tarievenregeling Kadaster. Daar staat tegenover dat de leges van de nationaliteitsverklaring bij ILT zijn vervallen.

Voor scheepseigenaren en notariaat heeft de aanpassing tot gevolg dat een aanvraag voor toetsing van de nationaliteits- en vestigingseisen voortaan wordt gericht aan het Kadaster. Verder is in artikel 15 en 37 van de Maatregel opgenomen dat de aanvrager (bij een aanvraag tot teboekstelling) respectievelijk de notaris (bij een overdracht) verklaren dat de gegevens en bewijsstukken die aan het Kadaster zijn verstrekt, nog actueel zijn. Bij teboekstelling zal deze verklaring worden opgenomen in het aanvraagformulier. In de praktijk controleert de aanbieder van stukken aan het Kadaster, veelal de notaris, of aan de inschrijvingseisen is voldaan.

Het toezicht op de registratie van stukken in de openbare registers is geregeld in het privaatrecht (afdeling 3.1.2 BW). Tegen beschikkingen tot bijwerking van de registratie voor schepen staat voor belanghebbenden bezwaar open (artikel 87a Kadasterwet). Nieuw is dat het Kadaster, voorafgaand aan teboekstelling en levering van zeeschepen, toetst of is voldaan aan de eisen voor teboekstelling in artikel 8:194a BW.

6. Inwerkingtreding

Deze wijziging van de Maatregel treedt in werking op het moment dat het gehele stelsel rondom de Rnz in werking treedt, waaronder de Rnz zelf, de Aanpassingswet Rnz en andere aanpassingsregelgeving.

II. Artikelsgewijs deel

Artikel 13

Artikel 13 ziet op de situatie waarbij een zeeschip in aanbouw te boek gesteld is (op basis van artikel 12 Maatregel), dat na afbouw te boek moet worden gesteld als afgebouwd schip. In artikel 13 wordt zowel in het eerste als in het tweede lid toegevoegd dat, indien het verzoek ter inschrijving inhoudende de teboekstelling als afgebouwd schip een zeeschip betreft (en dus geen binnenvaartschip of zeevissersschip), bij dat verzoek een verklaring van de bewaarder moet worden aangeboden waaruit blijkt dat wordt voldaan aan de eisen gesteld in artikel 8:194a BW. Dit betreft de vestigings- en nationaliteitseisen. Het verzoek tot een dergelijke verklaring is opgenomen in artikel 15.

Artikel 14

Artikel 14 ziet op de teboekstelling van een afgebouwd schip. Het artikel regelt het verzoek dat bij de Dienst (Kadaster) moet worden gedaan ter inschrijving van het schip. Op grond van het eerste lid moet de aanvrager bij het verzoek tot teboekstelling tevens een verklaring van eigendom en een verklaring als bedoeld in 8:194, vierde lid, of als bedoeld in 8:784, vijfde lid, BW indienen waarin is opgenomen dat het zee-, resp. binnenschip voor teboekstelling vatbaar is. Nieuw is dat hieraan wordt toegevoegd dat indien de aanvraag een zeeschip betreft, een verklaring van de bewaarder bijgevoegd moet worden waaruit blijkt dat wordt voldaan aan de vestigings- en nationaliteitseisen gesteld in artikel 8:194a BW.

Artikelen 15 (nieuw) en 37

Artikelen 15 en 37 zien allebei op de toetsing aan de vestigings- en nationaliteitseisen. Artikel 15 wordt opnieuw vastgesteld (artikel 15 is per 29-08-1997 vervallen) en ziet op de teboekstelling van een zeeschip. Artikel 37 ziet op de inschrijving van de akte van levering van een te boek staand zeeschip of van aandelen daarin. Zoals in paragraaf 2 van het algemeen deel van deze toelichting is toegelicht, wordt deze toets voortaan uitgevoerd door het Kadaster. Voor deze toets moet degene die teboekstelling wenst te verkrijgen of degene die het zeeschip of aandelen daarin in eigendom wil verkrijgen een aanvraag indienen bij het Kadaster⁹. Op basis van bij regeling vast te stellen bewijsstukken en gegevens (zesde resp. zevende lid) beoordeelt de bewaarder vervolgens of voldaan is aan deze vereisten. Is dat het geval, wordt door de bewaarder op grond van het tweede lid een verklaring afgegeven. De genoemde verklaring moet ingevolge artikelen 13 en 14 worden aangeleverd bij de aanvraag voor teboekstelling. Ingevolge artikel 37, derde lid, moet de genoemde verklaring worden aangeleverd bij het ter inschrijving aanbieden van de leveringsakte. Deze toets dient voorafgaand aan het verzoek tot teboekstelling of het aanbieden van de leveringsakte te worden uitgevoerd, zodat de teboekstelling of de inschrijving van de leveringsakte zelf overeenkomstig artikel 3:19 BW terstond kan worden uitgevoerd. De toets is vergelijkbaar met de nationaliteitstoets die voorheen door ILT werd uitgevoerd op grond van het Besluit nationaliteitstoets zeeschepen¹⁰.

Als de voor de toets benodigde bewijsstukken of gegevens ontbreken, dan zal de bewaarder de aanvrager de gelegenheid geven deze aan te vullen.

Ingevolge het derde lid van artikel 15 verklaart de aanvrager bij het verzoek tot teboekstelling dat de eerder aangeleverde bewijsstukken en gegevens ongewijzigd zijn in de tijd die is verstreken tussen de aanvraag van een verklaring en de aanvraag tot teboekstelling. Dit kan een eigenaar zijn, of zijn bevoegde vertegenwoordiger. Op grond van artikel 37, vierde lid, verklaart de notaris dit in geval van een akte van levering.

Tevens is in beide artikelen opgenomen dat de kosten voor de behandeling van de aanvraag en afgifte van een dergelijke verklaring ten laste van de aanvrager komen. Artikel 108 van de Kadasterwet bevat de grondslag voor het vaststellen van een tarief wegens het verrichten door de Dienst van werkzaamheden ter uitvoering van de taken, bedoeld in artikel 3 van de Kadasterwet. De Maatregel is een uitwerking van de taak "het houden en bijwerken van een registratie voor schepen" (artikel 3, eerste lid, onderdeel d, van de Kadasterwet). Ook kan de Dienst de vorm van de aanvraag en de verklaring vaststellen.

Artikel 34

Aan artikel 34 worden twee leden toegevoegd. Deze leden leggen de communicatie van het Kadaster richting ILT vast. Op grond van het derde lid wordt ILT door het Kadaster ingelicht over de teboekstelling. Op deze manier krijgt het gezamenlijke loket werking: indien de eigenaar een aanvraag tot vlagregistratie heeft ingediend bij ILT, versnelt deze melding het proces. Zoals in de algemene toelichting is toegelicht, wordt deze melding alleen verzonden indien de eigenaar daarvoor bij de aanvraag van de teboekstelling toestemming heeft gegeven. Is dat niet het geval, dan dient de eigenaar die nationaliteitsverlening wil verkrijgen na de teboekstelling zelf het bewijs daarvan aan te leveren bij ILT. Inhoudelijk is er dan geen verschil, alleen verlangt het extra handelingen van de eigenaar zelf.

In het vierde en vijfde lid van artikel 34 wordt uitvoering gegeven aan een opmerking in de memorie van toelichting bij artikel 15 van de Rnz en is geregeld dat ook het Kadaster ILT als bewaarder van het vlagregister inlicht in geval van overdracht van een schip of bij doorhaling van de teboekstelling. Deze melding zal in dat geval altijd worden gedaan, en is dus niet, zoals het derde lid, alleen op verzoek van eigenaar. Hiervoor is gekozen, omdat dergelijke wijzigingen

⁹ De aanvrager kan zich hierbij ook laten vertegenwoordigen, bijvoorbeeld door een notaris.

¹⁰ Stb. 1994, 508.

gevolgen hebben voor de nationaliteitsverlening. De bepaling laat onverlet dat de reder of eigenaar op grond van artikel 11 van de Rnz ook zelf gehouden is wijzigingen door te geven aan ILT.

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

M.G.J. Harbers